

ЕКОЛОГО-ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ШКІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Ситуація, що склалася в системі взаємин природи і суспільства потребує всебічного розвитку екологічної освіти і, в першу чергу, шкільної.

Значний потенціал для досягнення цілей екологічної освіти має шкільна географія, яка володіє комплексним підходом до вивчення природи, суспільства і характеру їх взаємин.

На думку С. Васільєва, В. Соломіна, екологічна освіта у процесі вивчення шкільної географії передбачає таку дію на учня, при якому він засвоює єдність і неподільність природи Землі, необхідність оптимізації процесів взаємодії людського суспільства з довкіллям, опановує елементарні навички географічного прогнозування, розуміє цінності довкілля в найширшому сенсі, проявляє готовність особистої участі в процесі оптимізації взаємовідносин людини і довкілля, має просторове мислення в аспекті взаємодії суспільства і довкілля [1].

Розглядаючи проблеми екологічної освіти, багато авторів сходяться на думці про те, що вона не може полягати лише у засвоєнні екологічних знань, а повинна стати засобом формування активно-позитивного відношення до довкілля (Д. Браус, Д. Вуд, Г. Гаджієв, Ю. Гончарова, С. Дерябо, А. Захлебный, Н. Мамедов, В. Назаренко, С. Совгіра, В. Шилова, М. Якунчев, В. Ясвін та ін.). Таким чином виникає потреба у формуванні творчо-діяльнісних установок по відношенню до природного середовища, переводити екологічні цінності в конкретні раціонально обгрунтовані дії, виробляти оптимістичний погляд на проблему природоохоронної діяльності.

Формуванню таких якостей у школярів особливо ефективно сприяє проектна діяльність, яка розглядається як форма навчально-пізнавальної діяльності учнів, що полягає в досягненні свідомо наміченої вмотивованої мети [4].

Способи такої діяльності, необхідні для розв'язання відповідних завдань, включають всі етапи циклу пізнання, залучаючи інтелектуальні, емоційні, мотиваційно-вольові, ціннісні, комунікативні, організаційні якості особистості. Вони розвивають пошукове, критичне, прогностичне, аксіологічне та над предметне мислення. Проектні завдання виходять за межі окремих наук (навчальних предметів) в інтегровану природничо-науково-гуманітарно-технічну сферу, охоплюючи природне і соціальне в їх єдності, виходять в над предметну, системну і комплексну екологічну проблематику [2].

Особливістю методу проектів є його ситуативний підхід, який дозволяє учням самостійно формулювати протиріччя, знаходити або дізнаватися проблему в житті. Він забезпечує ухвалення рішення в конкретній, реальній, а не модельній екологічній ситуації.

Мета навчальних екологічних ситуацій (що відображають реальні життєві ситуації) – дати можливість учням накопичувати досвід дій у безпечних

навчальних умовах, з правом на помилку та її виправлення. Такі ситуації допомагають формувати:

- досвід суб'єктної активності (ініціативності, самостійності в освоєнні загальноосвітніх, комунікативних і соціально-практичних способів діяльності для вирішення життєвої проблеми);

- досвід ціннісного самовизначення, відношення до різних позицій і моделей поведінки, морального вибору;

- досвід мотиваційно-вольової напруги, спрямованої на досягнення мети;

- досвід співпраці і толерантності;

- досвід організації діяльності, як індивідуальної, так і групової;

- досвід оцінки і рефлексії своєї поведінки (споживання, способу життя) з точки зору законів суспільства (правових і моральних норм);

- досвід застосування загальнонаукових і комунікативних умінь в екологічно орієнтованій соціальній практиці в конкретних етнокультурних умовах [3].

Життєві екологічні ситуації, знайомі дітям, зачіпають їх безпосередні інтереси і потреби, що формує мотив до їх пізнання. А він виступає спонукачем до посиленої практичної діяльності екологічної спрямованості – від цілепокладання до практики в довіллі з рефлексією кожного етапу.

Педагогічна еколого-проектна діяльність включає учнів в процес перетворювальної діяльності до її практичної реалізації. Тому одним з критеріїв її оцінки є технологічна безпека проекту для довкілля і здоров'я людини.

Предметом еколого-проектної діяльності традиційно є екологічна проблема, яка розглядається як протиріччя між зростаючими потребами людського суспільства і обмеженими можливостями природи. Це протиріччя виникає у зв'язку зі зміною природного середовища, створенням урбанізованих територій і зниженням здатності природних комплексів виступати в якості середовищеутворюючих систем. Тобто екологічна проблема – це будь-які явища, пов'язані з помітними діями людини на природу, зворотними впливами природи на людину і його економіку, життєво- і господарсько- значимими процесами, зумовленими природними чинниками [5].

В процесі проектної діяльності в шкільній географії розгляд екологічної проблеми можна організувати з таких точок зору: різних рівнів її прояву (глобального, регіонального, місцевого); культурно-історичного підходу; власного досвіду, який може бути корисним; зацікавленості в розв'язанні проблеми різних учасників, що погоджують свою власну позицію з позицією зацікавлених осіб (здатність «вийти» із ситуації і побачити проблему «ззовні», зі сторони).

Результати виконаних екологічних проектів мають бути відчутними, тобто якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв'язання, якщо проблема практична, то конкретний результат, який завжди готовий до впровадження. Це може бути виготовлення картосхеми екологічного забруднення місцевості, оформлення ілюстрованого збірника описів, фотоальбому, міні-підручника тощо. Наприклад, можна запропонувати учням знайти шляхи вирішення екологічної проблеми, застосовуючи свій особистий творчий підхід у проекті

«Покращення екологічного стану місцевості».

Проект «Екологічно безпечне виробництво» являє собою дослідження особливостей та етапів виробничої діяльності, можливих альтернативних рішень у розв'язанні екологічної безпеки підприємства. Процес складання цього проекту стимулює інтерес учнів до вирішення екологічних проблем та усвідомлення ланцюга забруднень навколишнього середовища у процесі певної виробничої діяльності.

Дуже цікавими в географії є глобальні міжнародні проекти з охорони навколишнього середовища, такі як «Мирне співіснування на планеті», «Здоров'я нації та розвиток суспільства», «Звернення до ООН». Вони дають змогу розв'язати найскладніші завдання – створити засади та умови з охорони довкілля на своїй території.

Таким чином, шкільна географія має широкі можливості для застосування еколого-проектної діяльності, а отже брати участь у формуванні активно-позитивного відношення учнів до довкілля, що є неодмінною складовою екологічної освіти.

Література:

1. Васильев С. В. Экологическое обучение и воспитание в системе школьного географического образования / С. В. Васильев, В. П. Соломин. – С.-П.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2007. – 215 с.
2. Ермаков Д. С. Учимся решать экологические проблемы / Д. С. Ермаков, И. Д. Зверев, И. Т. Суравегина – М.: Школьная Пресса, 2002. – 112 с.
3. Захлебный А. Н. Развитие общего экологического образования в России на современном этапе / А. Н. Захлебный, Е. Н. Дзятковская // Россия в окружающем мире – 2008. Устойчивое развитие: экология, политика, экономика: Аналитический ежегодник / отв. ред. Н. Н. Марфенин; под. общей редакцией Н. Н. Марфенина, С. А. Степанова. – М.: Изд-во МНЭПУ, 2008. – С. 144–170.
4. Михайлова О. В. Экологические проекты в начальной школе / О. В. Михайлова // Эколого-образовательные проекты как средство социализации подрастающего поколения: материалы VI Всероссийского научно-методического семинара, (12-15 ноября 2008 г.). – СПб: «Крисмас+», 2008. – С. 155–157.
5. Охрана природы и окружающей человека среды: словарь-справочник / [авт. Реймерс Н. Ф.]. М.: Просвещение, 1992. – 219 с.